

Oksana Marafiotiová

Žij tam, kde jsou písně. Jak ruská Romka dobyla Ameriku

Přeložila Karolína Ryvolová

Praha: Stanislav Juhaňák – TRITON, 2019, 352 s.

Když slyší slovo „Rom“ nebo „Cikán“, řada lidí si okamžitě vybaví tarotové karty, kočovné vozy, negramotné děti a zbídačelé rodiny, které jsou buď moc líné, anebo moc nezodpovědné, aby jim to vadilo. V Evropě jsou slova „zloděj“ a „podvodník“ často synonymy pro Cikána a snažit se v nich vyznat by vydalo na samostatnou publikaci. Poproste deset lidí, aby vám to vysvětlili, a dostanete deset různých odpovědí. (...) Na americké straně Atlantického oceánu se Romovi dostalo známé hollywoodské proměny a „Cikán“ – anglický Gypsy – tu znamená prostě svobodomyšlný hippie nebo bohém; lidé to nevnímají jako stigma, natožpak etnickou příslušnost, nýbrž jako exotickou životní volbu.¹

Tak popisuje Oksana Marafiotiová svou zkušenost z obou břehů Atlantiku. Hledání vlastní identity, formované vlivem z jedné strany arménské a z druhé romské rodiny, a vyrovnávání se s očekáváním nejbližších i odsudky okolí tvoří jednu z rovin autorčina vzpomínkového vyprávění, které v původním americkém vydání nese název *American Gypsy* (2012). Pro autorku znamenalo její publikování veřejné přihlášení se ke svým romským kořenům. Během psaní knihy sama objevovala, co pro ni romství znamená.

Od prvních stránek nás příběh cesty ruské Romky do Ameriky vtahuje živými dialogy i pečlivě vykreslenými detaily. Osobní vzpomínky autorka prokládá pasážemi, kterými čtenáři přibližuje kulturní specifika své romské a arménské rodiny i život v socialistickém Rusku.

S hrdinkou se seznamujeme v okamžiku zásadního pohovoru na velvyslanectví v Moskvě, který její rodině umožní splnit si sen a vystěhovat se do Spojených států. Situaci nám autorka líčí s nadhledem a smyslem pro komiku i drama. Můžeme se bavit absurdními momenty i přesnou charakteristikou postav, můžeme se spolu s Oksanou obávat o zdárný průběh jednání, ohrožovaný jazykovou bariérou i nevyzpytatelným a nekonformním jednáním jejího otce. Sledujeme poslední kroky rodiny předtím, než stanou na vysněné americké půdě, a současně se jako vyvolány volnou asociací vyjevují v toku vyprávění střípky z minulosti. Autorka před námi postupně odkrývá své zázemí v rodinném tanečním a pěveckém souboru, vedeném pevnou rukou dědečka Andreje, úsměvné a groteskní příběhy z dětství a mládí střídající mrazivé a bolestné vzpomínky na život v Sovětském svazu, kde každý, kdo vyčníval, byl v ohrožení. A příslušníci Oksaniny rodiny a blízcí přátelé vyčnívali nejen svým odlišným etnickým původem nebo uměleckým založením.

Jak se postupně ukazuje, nástrahy na rodinu Kopylenkových nečekají jen ve světě venku. Oksaniny rodiče se rozcházejí dva měsíce po příchodu do Ameriky a ona se stává nedobrovolnou účastnicí více či méně úspěšných pokusů uchytit se v nové zemi, které podniká její matka, otec i jeho nová partnerka. Na místo vítězného tažení přicházejí problémy a šrámy, z minulosti se vynořují další postavy, rodinná tajemství i bolest.

Eva Dittingerová

¹ MARAFIOTIOVÁ, Oksana. *Žij tam, kde jsou písně*. Praha, 2019, s. 109–110.